

Bringing the Convention closer to home
La Convention à votre porte

Прийнятність заяви¹

1. Формуляр заяви та Правило 47 Регламенту Суду	1
2. Вичерпання національних засобів правового захисту та шестимісячний строк (Стаття 35 § 1 Конвенції)	2
3. Зловживання правом на подання заяви (Стаття 35 § 3 Конвенції)	3
4. Заява подана на розгляд до Суду або до іншого міжнародного органу розслідування чи врегулювання (Стаття 35 § 2 Конвенції)	3
5. Статус потерпілого (Стаття 34 Конвенції).....	3
6. Відповідальність держави (<i>Ratione personae</i>) (Стаття 35 § 3 Конвенції)	4
7. Територіальна юрисдикція (<i>Ratione loci</i>) (Стаття 35 § 3 Конвенції)	4
8. Часова юрисдикція (<i>Ratione temporis</i>) (Стаття 35 § 3 Конвенції)	4
9. Предмет справи (<i>Ratione materiae</i>) (Стаття 35 § 3 Конвенції).....	4
10. Відсутність суттєвої шкоди (Стаття 35-3-b Конвенції)	5
11. Явна необґрунтованість (Стаття 35 § 3 Конвенції)	5
12. Заключні зауваження.....	6

Європейський суд з прав людини відхиляє приблизно 90 % поданих заяв на підставі неприйнятності. Ці статистичні дані та наш досвід чітко показують, що більшість заявників та багато юристів потребують кращого ознайомлення з критеріями прийнятності заяв.

1. Формуляр заяви та Правило 47 Регламенту Суду

Для того, щоб Суд оголосив Вашу заяву прийнятною, вона насамперед повинна містити всі відомості, які вимагаються у формулярі заяви. Наприклад, Ви повинні надати стислий виклад Вашої справи, заповнити розділ про ствердженні порушення Конвенції та поставити Ваш особистий підпис в кінці формуляру. Ви також маєте долучити всі необхідні документи, як-от рішення національних судових інстанцій.

Ваша заява не повинна бути анонімною.

¹ © Ради Європи/Європейський суд з прав людини, 2015
Зміст цього тексту не має зобов'язальної сили для Суду.

Ви повинні вказати своє прізвище для того, щоб можна було встановити Вашу особу.

Якщо Ви не бажаєте оприлюднення даних про Вашу особу перед громадськістю, Ви можете подати відповідне клопотання або у формулярі заяви, або пізніше, але якомога швидше. Ви повинні зазначити підстави Вашого клопотання та пояснити, які наслідки може мати для Вас розкриття Вашої особи. Тільки Суд може прийняти рішення з цього питання. Якщо Ваше клопотання про анонімність буде задоволене, Ваша особа буде вказуватись ініціалами або лише однією літерою. В іншому випадку, Ваше прізвище фігуруватиме в усіх документах, які Суд оприлюднює в інтернеті у своїй базі даних HUDOC.

Будь ласка, пам'ятайте, що всі документи стосовно Правил 47 Регламенту Суду знаходяться на його сторінці в інтернеті, у розділі «Заявники»² (« Applicant »/ « Requérant »).

2. Вичерпання національних засобів правового захисту та шестимісячний строк (Стаття 35 § 1 Конвенції)

Ви маєте подати заповнений формуляр заяви обов'язково до спливу шестимісячного строку. Лише подання повністю заповненого формуляру заяви призупиняє сплив шестимісячного строку.

Ви повинні надіслати Вашу заяву поштою якомога швидше, упродовж шестимісячного строку. Шестимісячний строк відраховується з дати винесення остаточного рішення на національному рівні, яке свідчить про те, що Ви вичерпали національні засоби правового захисту. Якщо датою остаточного рішення на національному рівні є 20 січня, Ви маєте надіслати заповнений формуляр заяви не пізніше 20 липня опівночі. Якщо останній день шестимісячного строку припадає на суботу, неділю або святковий день, це не має жодного впливу на цей строк.

Будь ласка, майте на увазі, що коли Протокол № 15 набере чинності, шестимісячний строк буде скорочено до чотирьох місяців.

Стосовно вичерпання національних засобів правового захисту, Ви маєте використати всі засоби правового захисту у Вашій державі, які могли б виправити ситуацію, на яку Ви скаржитесь. Часто такими засобами правового захисту є звернення до відповідного цивільного, кримінального або адміністративного суду з подальшим апеляційним оскарженням, якщо є така необхідність, або навіть оскарженням до вищого суду, наприклад, до Верховного Суду або до Конституційного Суду, якщо такі процедури оскарження існують.

Крім того, Ви маєте дотримуватися правил і процедур, передбачених національним законодавством. Якщо національні суди не мали можливості розглянути Вашу справу через те, що Ви не звернулися до них у строк, передбачений національним законодавством, Суд у Страсбурзі може оголосити Вашу заяву неприйнятною.

І насамкінець, коли Ви звертаєтесь до національних судових інстанцій, Ви маєте викласти хоча б суть порушень Конвенції, про які Ви заявляєте перед Європейським Судом.

² <http://www.echr.coe.int/Pages/home.aspx?p=applicants/ukr&c=>

3. Зловживання правом на подання заяви (Стаття 35 § 3 Конвенції)

Ваша заява може бути оголошена непринятною, якщо вона становить зловживання правом на подання заяви.

Заява характеризується як зловживання правом на подання, якщо Ви вводите Суд в оману, подаючи заяву під фальшивим прізвищем чи сфальсифіковані документи, або коли Ви не повідомляєте Суд про суттєвий для розгляду справи чинник чи про нові суттєві зміни, що відбулися під час провадження у Страсбурзькому Суді, наприклад, про судові рішення на Вашу користь.

Ваша заява може бути оголошена непринятною, якщо Ви вживаєте лайливі, образливі висловлювання, або якщо Ви порушуєте вимоги конфіденційності перемовин щодо дружнього врегулювання.

4. Заява подана на розгляд до Суду або до іншого міжнародного органу розслідування чи врегулювання (Стаття 35 § 2 Конвенції)

Ваша заява може бути оголошена непринятною, якщо Суд у Страсбурзі уже розглядав заяву, подану Вами раніше, стосовно тих самих фактів і тих самих скарг.

Те ж саме стосується заяви, яка за своєю суттю є ідентичною до справи, поданої Вами на розгляд до іншого міжнародного органу, наприклад до Комітету з прав людини ООН.

5. Статус потерпілого (Стаття 34 Конвенції)

Ви можете скаржитись на порушення Конвенції, лише якщо Ви потерпіли від цього порушення.

Ви можете бути прямим потерпілим. Наприклад, Ви зазнали жорстокого поводження у в'язниці, але національні судові інстанції не визнали або не засудили цей факт, або Ви не отримали достатнього відшкодування.

Ви можете бути непрямим потерпілим. Наприклад, прямий потерпілий помер до подання заяви до Європейського Суду, а Ви як близький родич маєте законний інтерес у поданні скарги стосовно його смерті або зникнення. Проте, якщо подана заява не є тісно пов'язана зі смертю або зникненням родича, Суд може не визнати Вас потерпілим.

Ви також можете бути потенційним потерпілим. Наприклад, Ви – іноземець, і щодо Вас прийнято постанову про вислання, яка ще не виконана і виконання якої наражає Вас на ризик бути підданим катуванню, нелюдському та такому, що принижує гідність, поводженню у країні призначення.

Насамкінець, коли потерпілий помер після подання заяви до Страсбурзького Суду, Ви можете підтримати його заяву, якщо Ви його спадкоємець або близький родич та доведете Ваш законний інтерес у цьому.

6. Відповідальність держави (*Ratione personae*) (Стаття 35 § 3 Конвенції)

Порушення Конвенції, про яке Ви заявляєте, має бути вчинене державою-відповідачем або будь-яким чином пов'язане з нею.

Ваша заява може бути оголошена неприйнятною через неналежного відповідача,

- якщо вона спрямована проти приватної особи;
- якщо вона спрямована проти держави, яка не ратифікувала Конвенцію або певний Протокол до неї;
- або якщо вона спрямована безпосередньо проти міжнародної організації, наприклад, проти органів Європейського Союзу, які не приєдналися до Конвенції. Але якщо Ваша заява спрямована проти держав-членів ЄС з приводу застосування ними права ЄС, Суд у Страсбурзі може оголосити її прийнятною.

Ви можете подати заяву до Суду, якщо Ви є особою або неурядовою організацією, як-от громадське об'єднання або приватне підприємство. Ви можете подати заяву до Суду незалежно від Вашого громадянства, імміграційного статусу або дієздатності.

7. Територіальна юрисдикція (*Ratione loci*) (Стаття 35 § 3 Конвенції)

Порушення Конвенції, на яке Ви скаржитесь, повинно мати місце у межах територіальної юрисдикції держави-члена або на території, реально контрольованій цією державою.

Наприклад, держава може бути відповідальною за дії своїх дипломатичних та консульських представників за кордоном в рамках дипломатичної місії, коли вони здійснюють владні повноваження і контроль щодо осіб поза межами своєї держави.

8. Часова юрисдикція (*Ratione temporis*) (Стаття 35 § 3 Конвенції)

Дії або факти, що є предметом Вашої скарги, повинні мати місце після дати набрання чинності Конвенцією щодо держави-відповідача.

Однак, Ваша заява може бути оголошена прийнятною, якщо вона стосується ситуації, яка почалася до дати ратифікації Конвенції і тривала після цієї дати. Наприклад, Суд визнав свою компетенцію стосовно зникнень, які мали місце близько тринадцяти років до визнання державою-відповідачем права на подання індивідуальної заяви. Насправді, зникнення особи не є «одномоментною» дією або подією. А отже, процесуальне зобов'язання провести розслідування потенційно існуватиме доти, доки долю зниклої особи не з'ясовано, навіть якщо є підстави вважати цю особу померлою.

9. Предмет справи (*Ratione materiae*) (Стаття 35 § 3 Конвенції)

Ви маєте посилатися на право, яке гарантується Конвенцією та Протоколами до неї, як-от право на життя або право на ефективний засіб правового захисту. Ваша заява може бути відхилена через те, що предмет справи не є сумісним з Конвенцією. Наприклад, коли Ви вимагаєте право

на отримання посвідчення водія або право на в'їзд і проживання у договірній державі, громадянства якої Ви не маєте.

Ваша заява повинна стосуватися питань, що входять у сферу дії права, на яке Ви посилаєтесь, як-от право на справедливий суд, право на повагу до приватного і сімейного життя, право на захист власності. Наприклад, гарантії справедливого суду згідно зі Статтею 6 Конвенції не поширюються на провадження щодо надання політичного притулку або вислання, а також на більшість справ стосовно оподаткування.

10. Відсутність суттєвої шкоди (Стаття 35-3-в Конвенції)

Ваша заява може бути оголошена непринятною, якщо Ви не зазнали суттєвої шкоди.

Це може бути у випадку, якщо фінансовий аспект Вашої справи не є значним. Наприклад, Ваша заява стосується невиконання судового рішення, яким Вам присуджено 34 євро, або заборгованості з виплати заробітної плати на суму 200 євро. Порушення права повинно досягти мінімального рівня тяжкості, аби виправдати його розгляд міжнародним судом.

Проте, є два застереження до цього критерію. По-перше, повага до прав людини може вимагати розгляду справи по суті. Наприклад, у справі, де йшлося лише про суму в 17 євро, Суд визнав необхідність принципового рішення, оскільки це була перша справа після внесення змін у національне законодавство.

Друге застереження вимагає, щоб справа була належним чином розглянута національним судом. Наприклад, Суд оголосив прийнятною одну заяву, яка стосувалася суми у 70 євро, оскільки у національному праві не існувало ефективного засобу правового захисту з відповідного питання.

Але зауважте, що з моменту набрання чинності Протоколом № 15 це друге застереження буде скасовано.

11. Явна необґрунтованість (Стаття 35 § 3 Конвенції)

Ваша заява може бути оголошена явно необґрунтованою, навіть якщо вона відповідає усім вимогам прийнятності, перерахованим раніше. Це може бути у випадку, якщо заява не містить ознак порушення прав і свобод, або існує усталена і поширена практика Суду в аналогічних чи схожих справах, де Суд дійшов висновку про відсутність порушення Конвенції.

Ваша заява може бути явно необґрунтованою, якщо Ви не надали достатньо доказів на підтвердження фактів та правових аргументів, які Ви наводите. Наприклад, Ви не пояснюєте, чому положення Конвенції, на котре Ви посилаєтесь, було порушене.

Ваша заява може бути оголошена непринятною, якщо вона настільки заплутана, що Суд об'єктивно не в змозі зрозуміти факти, на які Ви скаржитесь. Це ж саме стосується надуманих, вочевидь вигаданих скарг або скарг, що явно суперечать здоровому глузду.

Насамкінець, Європейський Суд не є судом «четвертої інстанції», він не є ні апеляційним, ні касаційним судом, ані судом, що може переглядати справи. Суд не може піддавати сумніву висновки національних судів стосовно встановлення фактів у Вашій справі, тлумачення та

застосування національного права або щодо Вашої вини чи невинуватості в рамках кримінального провадження.

12. Заключні зауваження

І на завершення, розгляд заяв у Страсбурзькому Суді - безкоштовний. Принаймні на початку провадження Ви не зобов'язані бути представлені юристом. Ви можете подати заяву офіційною мовою будь-якої з держав-членів Ради Європи.

Зауважте, будь ласка, що ухвала Суду, якою Вашу заяву визнано неприйнятною, оскарженню не підлягає. Якщо Ваша справа явно неприйнятна, Суд належним чином напише Вам про це. Однак, якщо Ваша заява прийнятна, Суд винесе рішення про те, чи мало місце порушення Ваших прав, гарантованих Конвенцією, чи ні.

Більшість рішень та ухвал Суду оприлюднюються в його базі даних HUDOC³.

Щоб збільшити шанси того, що Суд визнає Вашу заяву прийнятною, запам'ятайте, будь ласка, всі зазначені критерії прийнятності. Звертайтеся до бази даних Суду HUDOC та до його сторінки в інтернеті, а також до його друкованих видань, які Ви можете знайти на сторінці Суду в інтернеті, наприклад, до Практичного посібника щодо прийнятності заяв⁴.

³ <http://hudoc.echr.coe.int/>

⁴ http://www.echr.coe.int/Documents/Admissibility_guide_UKR.pdf